

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) กำหนดขึ้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมไทยจึงให้ความสำคัญลำดับสูงกับการพัฒนาคุณภาพคนเนื่องจาก “คน” เป็นทั้งเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์ และผลกระทบจากการพัฒนาขณะเดียวกันเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียงพอพร้อมทั้งด้าน “คุณธรรม” และ “ความรู้” ซึ่งจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” รอบคอบและระมัดระวังด้วยจิตสำนึกในศีลธรรมและ “คุณธรรม” ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถตัดสินใจโดยใช้หลัก “ความพอประมาณ” ในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต อดทนขยันหมั่นเพียร อันจะเป็น “ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ให้คนพร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นและสังคมที่สงบสันติสุข ขณะเดียวกันเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ มีเสถียรภาพและเป็นธรรม รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน นำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

ภาครัฐมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม ในเรื่องของปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหา โดยมุ่งแก้ไขปัญหาในระดับรากหญ้าให้ประชาชนได้สามารถแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

การศึกษานอกระบบเป็นการจัดการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญ ในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างทั่วถึง จำเป็นต้องมีการจัดการศึกษานอกระบบซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่า สามารถสนองตอบความต้องการของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

2

ประชาชนได้อย่างหลากหลายและทั่วถึง โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างวิธีการใหม่ๆ ในการจัดการศึกษา โดยทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและแสวงหาได้โดยง่ายสำหรับคนทั่วไป ตรงตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติว่า “การศึกษานอกระบบ” เป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลา เรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

ในสภาวะปัจจุบันสถานการณ์ของสภาพแวดล้อม กำลังเข้าขั้นวิกฤต อันเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ โดยเฉพาะการใช้สารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตและกำจัดศัตรูพืชในการทำเกษตร ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ดิน น้ำ และระบบนิเวศน์ ต้องถูกทำลายลงไปทุก ๆ เวลา และในสภาวะปัจจุบันทั่วโลก กำลังรณรงค์ ให้มีการรักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้มีสภาพดีขึ้น จึงมีการออกมาตรการต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ เช่น ออกมาตรฐาน ISO การกีดกันทางการค้า ผลผลิตที่ปนเปื้อนสารพิษ การซื้อสินค้าประเภทผลผลิตทางเกษตรที่เรียกว่า ผลผลิตจากเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังนิยมใช้สารเคมี เพื่อเพิ่มผลผลิตและกำจัดศัตรูพืช โดยไม่ได้คำนึงถึงความยั่งยืน และมั่นคงของทรัพยากรธรรมชาติที่นับวันจะเสื่อมโทรมลงไป รวมทั้งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตร นอกจากจะทำลายสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรแล้ว ยังเป็นการเพิ่มรายจ่ายสำหรับเกษตรกรด้านค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อสารเคมี ได้แก่สารกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี มีราคาแพง ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการทำการเกษตร อันเป็นผลทำให้เป็นสาเหตุของความยากจนด้วย ซึ่งเกษตรกรพึ่งพิงพึ่งพาเข้าจากภายนอกเพียงอย่างเดียว จึงทำให้ต้นทุนการผลิตสูง

อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ทั้งหมด 482.83 ตารางกิโลเมตร มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ดินดี มีคู คลอง จำนวนมากเหมาะแก่การทำการเกษตรกรรม จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรอำเภอบางปลาม้า ระบุว่าอาชีพหลักของประชาชนประกอบด้วยอาชีพเกษตรกร ทำนาประมาณร้อยละ 57 เลี้ยงสัตว์ ประมาณร้อยละ 35 และอาชีพอื่น ๆ ประมาณร้อยละ 8 โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ยังนิยมใช้สารเคมี เพื่อเพิ่มผลผลิตและกำจัดศัตรูพืช โดยไม่ได้คำนึงถึงความยั่งยืน และมั่นคงของทรัพยากรธรรมชาติที่นับวันจะเสื่อมโทรมลงไป รวมทั้งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา³

ผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตร นอกจากจะทำลายสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรแล้ว ยังเป็นการเพิ่มรายจ่ายสำหรับเกษตรกรด้านค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อสารเคมี ได้แก่ สารกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี มีราคาแพง ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการทำการเกษตร อันเป็นผลทำให้เป็นสาเหตุของความยากจนด้วย การพึ่งพาปัจจัยนำเข้าจากภายนอกเพียงอย่างเดียว จึงทำให้ต้นทุนการผลิตสูง

ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2552 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบางปลาม้า ได้ยึดนโยบายและจุดเน้น การดำเนินงาน จัดส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในปีงบประมาณ พ.ศ.2552 สอดคล้องกับเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2551-2554 และแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามแผนปฏิบัตินโยบาย 4 ปี (พ.ศ. 2551-2554) นโยบายด้านการศึกษานอกระบบ จุดเน้นการดำเนินงาน ข้อ 1.3 จัดการศึกษาต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาอาชีพและทักษะชีวิต : มุ่งเน้นการจัดการศึกษาต่อเนื่อง โดยเฉพาะหลักสูตรระยะสั้นและการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยมุ่งให้สามารถนำความรู้ ความสามารถที่ได้รับ ไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนั้น จึงได้วางแผนจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการประกอบอาชีพของประชาชน ให้สามารถแก้ปัญหาการประกอบอาชีพของตนเองได้ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเกษตรกรที่มีอาชีพทำนา จึงได้ดำเนินโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ให้แก่กลุ่มบุคคลซึ่งประกอบอาชีพเดียวกัน มีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องการประกอบอาชีพของตนเองที่ทำอยู่ โดยการสำรวจความต้องการจากการประชุมประชาคมหมู่บ้าน ทำให้ทราบปัญหาความต้องการของชุมชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นการศึกษาลักษณะหลักสูตรระยะสั้น ที่มีเนื้อหาจบในตัว เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเสริมเติมเต็มและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยไม่แบ่งเป็นระดับชั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจและทักษะต่างๆ เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพหรือพัฒนาอาชีพ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงที่บูรณาการกับวิถีชีวิต โดยใช้วงจรกระบวนการคิด ทำ จำ แก้ปัญหา ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้วัตถุดิบทุนของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด และส่งเสริมการจัดกิจกรรมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของชูศรี สุวรรณโชติ (2544 : 89) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งที่นักการศึกษา ตลอดทั้งครูอาจารย์ จะต้องดำเนินการอยู่เสมอจนเป็นกิจนิสัย จะกระทำทุกครั้งเมื่อสังคมมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น จะทำให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนประสบการณ์ขึ้นมาใหม่ และพร้อมที่จะนำประสบการณ์ และความรู้ที่เกิดขึ้นมานั้นไปพัฒนาตนเองและสังคม ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

4

จากหลักการและเหตุผลตลอดจนปัญหาดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การทำสารชีวภาพของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การทำสารชีวภาพ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ความสำคัญของการวิจัย

ข้อค้นพบที่เกิดจากงานวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ในเชิงทฤษฎีซึ่งสามารถนำไปสู่ภาคปฏิบัติได้จริง โดยตัวอย่างที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้

ขอบเขตของการพัฒนาหลักสูตร

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การทำสารชีวภาพ ของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการ

ประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ความต้องการได้แก่เกษตรกรบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 12 ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 40 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิเคราะห์หาความต้องการของเกษตรกรได้แก่เกษตรกร บ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 12 ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีอาชีพทำนาเป็นหลัก จำนวน 20 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย(Simple Random Sampling) (ยุทธ ไกยวรรณ. 2545 : 113 – 114)

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำหลักสูตรฉบับร่าง

ประชากรที่ใช้ในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมบับร่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

เลือกมาโดยเจาะจง

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

ประชากรที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร จำนวน 5 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบหลักสูตรฝึกอบรมบับร่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านหลักสูตร จำนวน 5 คน เลือกมาโดยเจาะจง

ขั้นที่ 4 การทดลองใช้หลักสูตร

ประชากรที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม การทำสารชีวภาพ ของศูนย์ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ เกษตรกร อำเภอบางปลาม้า

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบหลักสูตรฝึกอบรมบับร่าง ได้แก่ เกษตรกรอำเภอ บางปลาม้า จำนวน 20 คน ปีงบประมาณ 2552

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตร

ประชากรที่ใช้ในการประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม การทำสารชีวภาพ ของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ เกษตรกร บ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 12 ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มี อาชีพทำนาเป็นหลัก จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ เกษตรกร บ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 12 ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีอาชีพทำนาเป็นหลัก จำนวน 20 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) (ยูทช ไกยวรรณ. 2545 : 113 – 114) ปีงบประมาณ 2552

2. ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มีตัวแปรที่ศึกษาอยู่ในบางขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการของเกษตรกร ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความต้องการในการ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การทำสารชีวภาพ ของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม อัธยาศัย อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ขั้นที่ 2 การจัดทำหลักสูตรบับร่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความสอดคล้องระหว่าง

องค์ประกอบต่าง ๆ ใน โครงร่างหลักสูตร

ขั้นที่ 4 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตร ตัวแปรที่ศึกษา คือ ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม การทำสารชีวภาพ ของศูนย์การศึกษานอกกระบวน และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยพิจารณาจาก 1) ความรู้ความเข้าใจการทำสารชีวภาพ 2) ทักษะปฏิบัติ การทำสารชีวภาพ และ 3) เจตคติต่อการทำสารชีวภาพ

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้วิจัยนำหลักสูตรฝึกอบรม การทำสารชีวภาพ ของศูนย์การศึกษานอกกระบวน และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นเนื้อหาในการทดลอง คือ

3.1 การนำหมักชีวภาพ สูตรเร่งโต

3.2 การทำน้ำหมักสมุนไพรป้องกันและกำจัดแมลง

3.3 การทำน้ำหมักสมุนไพรป้องกันและกำจัดเชื้อรา

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในปีงบประมาณ 2552 ตั้งแต่เดือนมกราคม – เมษายน พ.ศ. 2552 โดยสำรวจความต้องการของเกษตรกรตั้งแต่เดือน มกราคม- เมษายน พ.ศ. 2551 และตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเดือน กันยายน พ.ศ. 2551 หลังจากนั้นได้นำหลักสูตรไปทดลองใช้ระหว่างเดือนพฤษภาคม - กันยายน พ.ศ.2552 รวมเวลา 3 วัน เวลา 24 ชั่วโมง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การทำสารชีวภาพ ของศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของนักพัฒนาหลักสูตร และนักวิชาการหลายท่าน ได้แก่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 124-129) ; วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542 : 50-54) ; สัจด์ อุทรานันท์ (2536 : 38) และการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba. 1962 : 12) นำมาสังเคราะห์เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิด ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำสารชีวภาพ ซึ่งสามารถ สรุปเป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้ 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำหลักสูตรฉบับร่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตร

กรอบแนวคิดในการวิจัย สามารถสรุปได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

นียมศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่ ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง แนวทางการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม แนวทางการวัดผล ประเมินผลการฝึกอบรม ตามขั้นตอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander. 1974 : 27) ที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ขึ้น ซึ่งมี 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการ

ขั้นที่ 2 การจัดทำหลักสูตรฉบับร่าง

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

ขั้นที่ 4 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการใช้หลักสูตร

2. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง การที่ผู้วิจัยดำเนินการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม การทำสารชีวภาพเพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมได้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ บางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี มาจัดทำเป็นหลักสูตรประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง แนวทางการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม แนวทางการวัดผลประเมินผลการฝึกอบรม

3. สารชีวภาพ หมายถึง สารละลายเข้มข้นที่ได้จากการหมักเศษพืชหรือสัตว์ เศษพืช หรือสัตว์จะถูกย่อยสลายด้วยจุลินทรีย์โดยใช้กากน้ำตาลเป็นแหล่งพลังงานของจุลินทรีย์

4. การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความ สนใจ ความต้องการ โอกาสความพร้อมและศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

5. ความรู้ความเข้าใจการทำสารชีวภาพ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการวัดความรู้ ความ เข้าใจของเกษตรกร จากการทำสารชีวภาพ ของหลักสูตรการฝึกอบรม ซึ่งวัดได้จาก แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ การทำสารชีวภาพ เป็นแบบปรนัย 2 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

6. ทักษะปฏิบัติการทำสารชีวภาพ หมายถึง คะแนนความสามารถด้านทักษะปฏิบัติของ เกษตรกร ประกอบด้วยความสามารถในการทำสารชีวภาพแสดงถึงความชำนาญจากการฝึกฝน วัด ได้จากแบบประเมินทักษะปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

7. เจตคติต่อการทำสารชีวภาพ หมายถึง คะแนนจากการสอบวัดความคิดเห็นความรู้สึกรู้สึก และทำที่พฤติกรรมของเกษตรกร ที่มีต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรฝึกอบรม การทำสารชีวภาพ ซึ่งวัด จากการตอบแบบวัดเจตคติต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

8. เกษตรกร หมายถึง เกษตรกร ในอำเภอบางปลาม้า ที่เลือกอบรมการทำสารชีวภาพ ในปีงบประมาณ 2552

9. การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร หมายถึง ค่าของตัวเลขที่คำนวณจากการใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC : Index of congruence (สุมาลี จันทร์ชลอ. 2542 : 162) พิจารณาให้ความเห็นโดยใช้เกณฑ์กำหนดให้คะแนน ดังนี้

- + 1 หมายถึง ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา
- 1 หมายถึง ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

รวบรวมแบบประเมิน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

- IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างโครงสร้างเนื้อหาที่จะวัด
- $\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาในข้อนั้น
- N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การแปลความหมายของ IOC ใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่า โครงสร้างเนื้อหานั้นวัดจุดประสงค์ได้เที่ยงตรงนำไปใช้ได้

ค่า IOC น้อยกว่า 0.50 แสดงว่า โครงสร้างเนื้อหานั้นวัดจุดประสงค์ได้ไม่ตรงต้องปรับปรุงหรือตัดทิ้งไป

10. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในด้านการจัดทำหลักสูตรหรือด้านการฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

10

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. ได้หลักสูตรฝึกอบรม การทำสารชีวภาพ ที่สามารถนำไปจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพให้แก่เกษตรกร